C/2025/774

11.2.2025

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady – RESTORE – Regionální mimořádná podpora na rekonstrukci, kterým se mění nařízení (EU) 2021/1058 a nařízení (EU) 2021/1057

(COM(2024) 496 final – 2024/0275 (COD))

(C/2025/774)

Hlavní zpravodaj: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 14. 11. 2024 Evropský parlament, 25. 10. 2024
Právní základ	článek 164, čl. 175 odst. 3, čl. 192 odst. 178 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	4. 12. 2024
Plenární zasedání č.	592
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	138/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vyjadřuje jasnou solidaritu a podporu lidem, kteří byli těžce postiženi nedávnými přírodními katastrofami ve střední, východní a jižní Evropě. Ve chvíli, kdy regiony EU zasáhnou klimatické katastrofy, je Evropa silnější, když je stmelená a jednotná.

1.2 EHSV si je vědom, že se již bohužel projevují důsledky změny klimatu a nedostatku zdrojů. Musíme se proto přizpůsobit skutečnosti, se kterou jsme dosud neměli zkušenost. EU se sice správně zavázala k tomu, že se bude snažit zabránit zhoršování situace, nejsme však připraveni na nepředvídané krizové situace v oblasti životního prostředí, energetické krize a přírodní katastrofy.

1.3 Klimatická krize je systémový problém, který přesahuje hranice států, což znamená, že je ve fungování naší ekonomiky zapotřebí uskutečnit systémovou změnu a je zásadní, aby se vlády zavázaly k systémovým řešením namísto toho, aby řešily pouze symptomy tohoto problému.

1.4 EHSV se domnívá, že ke zmírnění sociálních, územních a hospodářských důsledků těchto přírodních katastrof budou zapotřebí okamžitá, jednoduchá a účinná opatření. Regiony EU budou potřebovat rozsáhlé rekonstrukční práce, aby se z těchto katastrof zotavily.

1.5 EHSV vítá navrhované možnosti flexibility na podporu postižených zemí uvedené v návrhu Komise, a to vzhledem k závažným a trvalým dopadům, které mají přírodní katastrofy na sociální a hospodářskou strukturu regionů EU.

1.6 EHSV vyjadřuje podporu politice soudržnosti jako dlouhodobému investičnímu nástroji EU a zároveň uznává, že extrémní přírodní katastrofy mohou ohrozit její dlouhodobý rozvoj.

1.7 EHSV klade důraz na to, že základní zásada politiky soudržnosti, podle níž by žádný člověk ani žádný region neměl být opomenut, je i nadále správná a platná a že partneři z řad občanské společnosti jsou připraveni pokračovat v úsilí o její prosazování prostřednictvím silné investiční politiky na úrovni EU.

1.8 EHSV ve svém nedávném usnesení nazvaném *Nikdo by neměl být opomenut! Za inkluzivní a participativní politiku soudržnosti na podporu sociální, hospodářské a územní soudržnosti* ([1]) hlasitě a jednoznačně odkazuje na politiku soudržnosti, která je nejdůležitější dlouhodobou investiční politikou EU pro snižování regionálních, hospodářských a územních rozdílů.

1.9 EHSV se domnívá, že EU potřebuje nový, stabilní a spolehlivý mechanismus financování, který musí být přizpůsobivý a flexibilní a musí být v nadcházejících letech a desetiletích připraven reagovat na nové a vznikající krize. Je zásadní, aby fungování tohoto mechanismu, který bude více zaměřen na urychlenou a naléhavou reakci, bylo soudržné s obecnými politikami EU v oblasti klimatu, životního prostředí a energií, které z dlouhodobého hlediska sníží závislost na reakcích na mimořádné události a ochrání lidstvo a přírodní prostředí.

1.10 EHSV naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby úzce spolupracovala s členskými státy, místními orgány a organizacemi občanské společnosti, tak aby tyto subjekty co nejefektivněji a nejrychleji využily možnosti v oblasti podpory postižených regionů. Organizace občanské společnosti, pracovníci, malé a střední podniky a nevládní organizace byli přírodními katastrofami vážně zasaženi, a je třeba k nim směrovat podstatnou část prostředků, aby se mohli z těžkých škod vzpamatovat.

1.11 EHSV vyzývá Radu a Evropský parlament k urychlenému schválení tohoto nařízení, aby tak mohlo být co nejdříve přijato. Rozsah problému vyžaduje kolektivní a koordinovanější reakci, zejména s ohledem na to, že brzy nastanou chladná roční období.

2. **Obecné připomínky**

2.1 *Východiska a popis návrhu*

2.1.1 Evropská komise předložila návrh na Regionální mimořádnou podporu na rekonstrukci (RESTORE), kterým se mění nařízení o EFRR (2021/1058) a ESF+ (2021/1057), v reakci na povodně ve střední a východní Evropě a požáry způsobené bouří Boris v Portugalsku v září 2021, v jejichž důsledku byla nutně zapotřebí obnova a okamžitá podpora postiženým.

2.1.2 Návrh Komise je zacílen na likviditu a zmírnění finanční zátěže členských států postižených přírodními katastrofami, přičemž EU může financovat nové specifické priority naplánované v EFRR a ESF+ až do výše 100 %, dodatečné předběžné financování může dosáhnout 30 % a maximální míra přeprogramování zdrojů EFRR a ESF+ může činit 10 % celkových přídělů z EFRR, ESF+ a Fondu soudržnosti dohromady.

2.1.3 Další flexibilita je možná v případě závažných vnitrostátních nebo regionálních přírodních katastrof, jak je definováno v nařízení o Fondu solidarity EU (EUSF), nebo i v případě, že nedosahují prahových hodnot stanovených v nařízení o EUSF, za předpokladu, že je za takové uznají příslušné orgány členských států. Zpětná způsobilost od 1. ledna 2024 je stanovena i pro operace, které byly z hlediska fyzického rozsahu dokončeny nebo které byly plně provedeny.

2.1.4 V nařízení (EU) 2021/1058 o EFRR je konkrétně zaveden nový specifický cíl v rámci cíle politiky 2 (zelenější, nízkouhlíková Evropa), přičemž rozsah jeho podpory zůstává nezměněn a nedošlo k odchylce od platných pravidel tematického zaměření. Návrh Komise v nařízení (EU) 2021/1057 o ESF+ navíc stanoví řadu dočasných výjimek a flexibilitu, aby bylo zajištěno, že se pomoc dostane k občanům prostřednictvím co nejmenšího počtu byrokratických postupů, aniž by bylo nutné zavádět zvláštní prioritu.

([1]) Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru – *Nikdo by neměl být opomenut! – Za inkluzivní a participativní politiku soudržnosti na podporu sociální, hospodářské a územní soudržnosti*, Úř. věst. C, C/2024/6016, 23.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6016/oj.

2.1.5 Návrh zahrnuje krátkodobé pracovní programy a materiální pomoc, které budou umožněny bez nutnosti doprovodných opatření, čímž se občanům poskytne přímá podpora. V případě zdravotní péče je doba pokrytí až 18 měsíců od data katastrofy, zatímco v případě materiální pomoci je doba trvání až šest měsíců, což umožňuje rychlejší reakci na mimořádné události. Lhůta pro předložení změn programu je stanovena na čtyři měsíce po přírodní katastrofě nebo po vstupu nařízení Restore v platnost.

2.1.6 Návrh Restore nepředpokládá podporu z Fondu soudržnosti pro nový specifický cíl, protože jeho oblast působnosti je Smlouvou omezena na odvětví dopravy a životního prostředí. Členské státy však mohou převést prostředky z Fondu soudržnosti do EFRR v rámci limitů stanovených v nařízení o společných ustanoveních (celkem až do výše 20 % počátečního přídělu).

2.1.7 Návrh nepředpokládá žádné změny ročních stropů VFR pro závazky a platby, přičemž zůstává v mezích stávajícího VFR a je z hlediska rozpočtu neutrální. Předběžné financování ve výši 30 %, jakož i zvýšená míra až 100 % financování ze strany EU mohou vést k předčasnému přidělení prostředků na platby v letech 2025 a 2026, přičemž následné platby budou provedeny později, neboť celkový finanční rámec zůstane nezměněn. Pro rok 2025 Komise navrhla pokrýt dodatečné potřeby prostřednictvím návrhu na změnu rozpočtu na rok 2025. Aby se předešlo dvojímu financování, měly by být od žádostí o platbu odečteny náklady hrazené z jiných vnitrostátních nástrojů nebo nástrojů EU nebo kryté pojišťovnami.

2.2 *Obecné připomínky*

2.2.1 EHSV vyjadřuje solidaritu s členskými státy postiženými přírodními katastrofami a uznává, že důsledky krize, jako je přírodní katastrofa, mohou mít významný dopad na rozvoj regionu.

2.2.2 Nedávné přírodní katastrofy ve střední, východní a jižní Evropě, ale také ve Valencii měly ničivý dopad na obyvatelstvo žijící v těchto oblastech. V mnoha městech a vesnicích budou nutné rozsáhlé rekonstrukce a opravy poškozené infrastruktury a vybavení.

2.2.3 EHSV upozorňuje, že je třeba přijmout okamžitá a účinná opatření, která zmírní zátěž místních, regionálních a vnitrostátních rozpočtů a zmírní riziko prohloubení územních rozdílů v důsledku těchto katastrof.

2.2.4 Několikrát byla politika soudržnosti využita k překonání nejbezprostřednějších důsledků krize. Byla například přítomna od prvního dne krize vyvolané pandemií. Politika soudržnosti byla také klíčovým nástrojem, když začala válka na Ukrajině: pomohla podpořit příhraniční regiony a uprchlíky prostřednictvím nařízení CARE. Byla také využita, když prudce vzrostly účty za elektřinu, a pomohla malým a středním podnikům vyrovnat se s touto situací.

2.2.5 EHSV však upozorňuje na riziko, že by se politika soudržnosti mohla stát nástrojem reakce na krizi na úkor svých dlouhodobých cílů. Pro regiony EU je zásadní najít správnou rovnováhu mezi flexibilitou a zajištěním dlouhodobého a strategického charakteru politiky soudržnosti.

2.2.6 V našem nedávném usnesení *Nikdo by neměl být opomenut! Za inkluzivní a participativní politiku soudržnosti na podporu sociální, hospodářské a územní soudržnosti* jsme upozornili, že jsme proti jakémukoli kroku, který by politiku soudržnosti omezil nebo ji změnil v nástroj pro řešení mimořádných krizových situací.

2.2.7 EHSV se domnívá, že EU potřebuje nový mechanismus financování, který může nabídnout okamžitou a ambiciózní podporu na pomoc členským státům v případě mimořádných situací, jež jsou uvedeny výše. EHSV proto již navrhl vytvoření nového fondu pro přizpůsobování se změně klimatu. Toto financování by mělo být přesměrováno ze stávajících fondů EU, zejména z Fondu soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost, mělo by ale být efektivně a soudržně řízeno prostřednictvím tohoto nového fondu.

2.2.8 EHSV se domnívá, že nevládní organizace a sociální partneři hrají klíčovou úlohu, a to coby prováděcí organizace i coby důležití partneři při monitorování provádění těchto programů. EHSV je připraven usnadnit další diskusi o této úloze organizací občanské společnosti.

2.2.9 EHSV důrazně žádá Komisi, aby uznala, že místní orgány a organizace občanské společnosti působící v místních komunitách nesou velkou zátěž při řešení problémů vyplývajících z těchto přírodních katastrof. EHSV v této souvislosti žádá, aby byla v rámci příslušných priorit vyčleněna minimální úroveň podpory pro místní orgány, sociální partnery a organizace občanské společnosti, s cílem zajistit, aby tyto typy příjemců obdržely odpovídající podíl těchto zdrojů vzhledem k jejich aktivní úloze při nápravě škod, jako je tomu v návrhu FAST CARE.

2.3 *Konkrétní připomínky*

2.3.1 EHSV doporučuje, aby se navrhovaná flexibilita vztahovala také na přírodní katastrofy od druhé poloviny roku 2023, nikoli od 1. ledna 2024, a zdůrazňuje, že povodně, které v září 2023 zasáhly Řecko a v srpnu 2023 Slovinsko, způsobily rozsáhlé škody, kvůli nimž jsou zapotřebí mnohaleté a složité projekty obnovy, které budou v některých případech zahájeny až po dokončení nezbytných studií. Mnoho z těchto nákladů vznikne později, a proto je rovné zacházení s již postiženými členskými státy zásadní.

2.3.2 EHSV konstatuje, že navrhovaná opatření pravděpodobně přesahují cílenou podporu, kterou oznámila předsedkyně Evropské komise, a představují další příklad využití politiky soudržnosti jako prostředku k řešení následků krizí nad rámec cíle SFEU.

2.3.3 EHSV zdůrazňuje, že s ohledem na diskusi o příštím víceletém finančním rámci je třeba účinná, efektivní a jednodušší doplňkovost jak v oblasti reakce na krize, tak v oblasti řízení a prevence rizik.

2.3.4 EHSV se staví skepticky ke skutečnosti, že návrh nepředpokládá žádné změny ročních stropů VFR pro závazky a platby, přičemž zůstává v mezích stávajícího VFR a je z hlediska rozpočtu neutrální.

2.3.5 EHSV vyjadřuje své znepokojení nad tím, že praxe poskytování finančních prostředků EU až do výše 100 % začíná být v politice soudržnosti přijímána jako norma a že Evropská komise musí v novém programovém období najít alternativní a stabilnější řešení pro řešení důsledků klimatické krize.

2.3.6 EHSV si přeje, aby byly kromě opatření pro obnovu doplněny také možnosti financování preventivních opatření, a to rozšířením čl. 1 odst. 1 písm. a) návrhu, přičemž zdůrazňuje, že prevence může zabránit budoucím nákladům na obnovu. EHSV dále požaduje další vyjasnění ohledně skutečnosti, jak nové priority přispívají k cílům v oblasti klimatu, neboť přerozdělení zdrojů může ovlivnit dodržování příslušných závazků, které byly doposud přijaty v rámci stávajícího programového období 2021–2027.

2.3.7 EHSV souhlasí s krátkodobými pracovními programy a materiální pomocí, která bude poskytována bez nutnosti doprovodných opatření, takže občanům bude k dispozici přímá podpora. Nicméně žádá, aby bylo jasněji stanoveno, jakými postupy je třeba se řídit a jak bude tento mechanismus reálně fungovat pro členské státy. EHSV požaduje více podrobností o přesných mechanismech, které musí být aktivovány k mobilizaci fondů, a o roli Evropské komise při kontrole nákladů.

2.3.8 EHSV se domnívá, že musí existovat definice přírodních katastrof, aby se podle ní mohly řídit všechny členské státy. Je důležité mít jasnou představu o souvislostech a o tom, která opatření budou, či nebudou způsobilá.

2.3.9 EHSV žádá, aby byla přijata zvláštní opatření pro organizace občanské společnosti, které byly katastrofami vážně poškozeny, a požaduje také, aby se občanská společnost aktivně podílela na procesu obnovy a rekonstrukce.

V Bruselu dne 4. prosince 2024.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE